

The New Art of War

The Origins, Theory, and Future of Conflict
Door Geoffrey F. Weiss
Cambridge (Cambridge University Press) 2021
446 blz.
ISBN 9781108837644
€ 27,99

De boektitel *The Art of War* (De kunst van het oorlogvoeren) wordt doorgaans vooral geassocieerd met het werk van de grote meester Sun Tzu. Een titel als *The New Art of War* wekt daarom de verwachting dat nu een nieuwe Sun Tzu is opgestaan die een historisch en baanbrekend werk heeft geproduceerd. Deze schrijver is Geoffrey F. Weiss, inmiddels brigade-generaal in de U.S. Air Force en directeur Regionale Aangelegenheden bij de staatssecretaris voor de USAF in het Pentagon. Zijn achtergrond is Air Battle Manager op een E-3 Sentry met meer dan 2500 vlieguren. Na een aantal commandantenfuncties binnen de USAF heeft Weiss twee masters behaald bij de U.S. Marines en aan het National War College en meer recentelijk vervulde hij diverse joint-functies in en rond Washington.

The New Art of War behoort tot de categorie fundamentele beschouwingen over het militaire denken, oorlogstheorieën en strategie en raakt daarmee aan de kern en het hoogste intellectuele niveau van de krijgswetenschappen. Vele concepten, termen, principes en grondbeginselen uit het verleden zijn geëvolueerd tot een zeer complex geheel aan oorlogstheorieën en

strategieën en daarnaast brengt het huidige tijdsgewricht vele veranderingen met zich mee. Weiss ambieert met dit boek een gebundelde en universeel toepasbare oorlogstheorie te ontwikkelen (Unified War Theory – UWT) om tegemoet te komen aan de volgende tekortkomingen: de moeizame toegankelijkheid van de bestaande theorieën, de inconsistente terminologie over de conflictvormen in het geweldsspectrum en het gebrek aan een contemporaine theorieontwikkeling. Daarnaast biedt Weiss een methodologie aan om voorspellingen over de toekomst van het fenomeen oorlog te verbeteren. Weiss tekent daarbij aan dat het ontwikkelen en beschrijven van een oorlogstheorie in het huidige tijdsgewricht een verloren kunst is; het blijft in de regel bij het actualiseren van klassieke teksten.

De inhoud van *The New Art of War*

In het eerste hoofdstuk beschrijft Weiss de ontstaan van oorlog en zoekt dit in de vier oorzaken van Aristoteles: de materiële oorzaak (fysieke component van oorlog), de vorm-oorzaak (plaats in het geweldsspectrum), de bewerkende oorzaak (het menselijke aspect) en de doelloorzaak (te bereiken doelstelling). Zoals alles in het universum bestaat

ook oorlog in een wereld van tegenstellingen. 'De wisselwerking van tegenstellingen vormt het universum', zegt Confucius. Oorlog komt voort uit onbalans en wanorde in de politieke status quo en deze spanning doet zich ook voor in de oorlog. Deze dialectiek is fundamenteel in de theorie van Clausewitz. Weiss komt tot de conclusie dat er in de oorlogstheorie twintig tegenstellingen zijn, zoals orde-chaos, verleden-toekomst, vrede-oorlog, leven-dood, vriend-vijand, et cetera, en dat een keuze of positie op deze dialectische schalen vorm geeft aan alle aspecten van de oorlog.

Een theorie over oorlog en vrede is volgens Weiss onlosmakelijk verbonden met theorieën over de menselijke natuur en veel minder met mechanische aspecten. De ambivalente houding van de homo sapiens tegenover oorlog-vrede, leven-dood, schepping-vernietiging, enzovoort leidt volgens Freud tot slechts twee menselijke instincten: een voor behoud en verenigen en een voor vernietigen en doden. De mens is daarmee het gevaarlijkste dier ter wereld. Oorlog is meer dan enige andere activiteit een uitlaatklep voor agressie en onveiligheid en het zoeken naar spanning, maar ook wordt daarmee de behoefte aan een doel, aan eigendommen en zelfverwerkelijking bevredigd. Uiteindelijk komt Weiss met een definitie van oorlog 'als een uniek menselijk fenomeen, gekenmerkt door geweld tussen twee partijen met als doel het bereiken van een gewenste politieke uitkomst'. Hij toetst deze definitie uiteindelijk aan alle conflictvormen in het geweldsspectrum. De focus van oorlogstheorieën in de 21e eeuw moet liggen op de oorlog zelf en niet op oorlog als een sociaal fenomeen.

In het tweede hoofdstuk bespreekt Weiss een zevental theoretici, de Magnificent Seven. Van de werken van Sun Tzu, Thucydides, Machiavelli, Jomini, Clausewitz, Liddell Hart en Mao geeft hij goede en uitgebreide samenvattingen en voegt daar soms bestaande kritieken aan toe. Net als in de andere hoofdstukken geeft hij beschouwingen, aangevuld met citaten van de Magnificent Seven en van anderen die hierover geschreven hebben. Deze zeven zijn gekozen omdat zij zich bij uitstek als studenten van de militaire geschiedenis, als ervaren krijgers en als experts over oorlog en de menselijke natuur manifesteerden.

In het derde hoofdstuk komen bestaande subtheorieën aan de orde. In de eerste plaats de theorie over de 'kleine oorlog' en in de tweede plaats de subtheorieën over het maritieme en het airpower-domein. Het begrip 'kleine oorlog' is een kapstok voor alle conflictvormen tezamen met benamingen als Small Wars (Calwell), Modern Warfare (Trinquer), Counterinsurgency Warfare (Galula), Guerrilla Warfare (Mao) en Counterinsurgency (Kilcullen en FM 3-24). Ondanks de opkomst van deze conflicten in de 20e eeuw heeft niemand zich geroepen gevoeld de algemene oorlogstheorieën van Clausewitz, Corbett en anderen in dit licht te herzien. De genoemde subtheorieën zijn ontstaan binnen het traditionele grondoptreden en als zodanig is dit optreden gelijk aan gevechten waarin menselijke en politieke aspecten gemarginaliseerd worden. De subtheorieën bestaan vooral uit terminologiekwesties, doctrines en tactieken, zodat zij eerder best practices dan echte oorlogstheorieën zijn. Omdat kleine oorlogen altijd

asymmetrisch zijn en partijen opmerkelijk verschillen in hun oorlogvoerende capaciteiten, maakt Weiss onderscheid tussen de haves en de havenots. De haves hebben concrete voordelen, bijvoorbeeld diplomatiek, bestuurlijk, financieel, industrieel en communicatief, en tevens toegang tot media en militair vermogen. De havenots beschikken vooral over immaterieel goed, zoals de ideologische kracht van hun zaak. Discipline en organisatie van guerrillatroepen zijn volgens Mao niet primair gemotiveerd voor het gevecht, maar vooral voor de uitvoering van politieke activiteiten in de revolutionaire oorlog.

Van het maritieme domein bespreekt Weiss Mahan en Corbett. Bij Mahan is vooral de beheersing van de zee de centrale connectie met nationale macht, welvaart en aanzien. Maar Mahan heeft nooit de systematische vorm van een Clausewitz of Jomini bereikt; zijn theorie is een verzameling van eerder geformuleerde aforismen en het uitstellen van maritieme geschiedenis tegen de achtergrond van historische gebeurtenissen, verweven met politieke en economische factoren. Corbett neemt afstand van Mahan door het afwijzen van populaire doctrines zoals het ononderbroken offensief en hoewel hij Clausewitz bewonderde, wees hij diens zero-sum-model voor aanval en verdediging af. Weiss concludeert dat macht ter zee geen sine qua non voor nationale betekenis is. Zij kan het beste gebruikt worden in harmonie met andere machtsmiddelen.

Voor het airpower-domein is het moeilijk om een theoreticus te noemen die een objectieve, systematische en abstracte theorie biedt. Met de opkomst van het vliegtuig

begonnen visionaire krijgers en futurologen na te denken over militaire toepassingen van het 'luchtwapen'. De meest opmerkelijke waren Douhet, Mitchell, Trenchard en Slessor. Deze pioniers waren fanatieke ijverars voor het vliegtuig en daardoor ontbrak het hen aan de objectiviteit die goede theoretici nodig hebben. Alleen Slessor neemt afstand van zijn houding als voorstander en doet beredeneerd en onpartijdig onderzoek. De theoretici wilden dat airpower een succes werd en daarom werd het luchtwapen voortdurend als revolutionair neergezet. Hoe significant airpower ook is, historische analyse bewijst dat dit niet altijd het geval hoeft te zijn. Hiervoor zijn twee redenen: vliegtuigen zijn beperkt in aanwezigheid en persistentie, terwijl beslissingen over oorlog en vrede plaatsvinden in het cognitieve domein, dat afhangt van een veelheid aan menselijke factoren, zoals persoonlijkheden, culturen, etniciteit, politiek en religie. Zo is het daarom onmogelijk zeker te weten of een bombardement van enig doel beslissend zal zijn of alleen maar zal leiden tot versterking en niet het breken van de wil van de vijand.

Vanuit deze theoretische beschouwingen komt Weiss in het vierde hoofdstuk tot een synthese met zijn eigen Unified War Theory. Een oorlogstheorie geeft geen antwoord op elke situatie, maar het vormt een basis voor beoordeling en vergelijking. Om een nieuwe theorie aanvaard te krijgen, moet zij drie testen ondergaan: zij mag niet strijdig zijn met een eerder gevalideerde theorie of wetmatigheid zonder bewijs; zij moet verklaren wat waargenomen kan worden en waarvan we weten dat het waar is en

daarnaast moet zij een nieuw inzicht bieden over het fenomeen dat onderzocht wordt. Om tegemoet te komen aan de permanente en universele waarheden moeten alle vormen van oorlog en subtheorieën deel uitmaken van zo'n algemene oorlogstheorie. Weiss zegt dat oorlogvoeren vooral een praktische aangelegenheid is; een goede oorlogstheorie moet dus praktisch kunnen worden toegepast. De praktijk houdt het hoe en het wat in en de theorie levert daarbij het waarom. Volgens Clausewitz is theorie een gids voor iedereen die iets over de oorlog wil leren uit een boek; het verlicht zijn weg, vereenvoudigt zijn progressie, traint zijn oordeelsvermogen en helpt hem valkuilen te vermijden.

Weiss verklaart eerst zijn definitie van oorlog en constateert dat er in het geweldsspectrum vier zones zijn: ware vrede, competitie, conflict en oorlog (wederzijds geweld om politieke doelstellingen te bereiken). Er kunnen wel subtheorieën zijn, maar die zijn ondergeschikt aan en afgeleid van de algemene theorie. Beïnvloeding is het effect op het doel en dat kan op verschillende manieren: door een akkoord, door over te halen, door te verleiden, door af te dwingen of met een conflict of oorlog. De politiek beschikt daartoe over een aantal machtsinstrumenten die op alle niveaus kunnen worden toegepast, van individueel tot allianties. Weiss beschrijft de strategische niveaus: politiek (met Grand Strategy als veiligheidsdeel) en militair. Hij komt met de (onveranderlijke) aard van de oorlog en de daartoe behorende twintig dialecticis- men en met de (veranderlijke) tijdsgebonden kenmerken. Tot zijn oorlogstheorie behoren verder beschouwingen over de niveaus van

optreden, gevechten, centers of gravity, lines of effort, momentum, inertie, culminatie, de OODA-loop en commandovoering.

Ten slotte komt Weiss met een 'viscositeits'- of 'vloeibaarheids- theorie'. Daarmee wordt uitgedrukt in hoeverre een force of een troepen- macht kan manoeuvreren, van snelheid en richting kan veranderen, beperkt wordt door regels en wetten, met elkaar samenhangt en zich kan concentreren. Zo ontstaan vloeibare (viscous) en niet-vloeibare (inviscous) forces en de relatieve viscositeit leidt tot een vorm van oorlog (hybride, symmetrisch of asymmetrisch). De relatieve viscositeit kan het beste gevisualiseerd worden door een War-Viscosity-Algoritme, gebaseerd op wil, context en relatieve capaciteit. Met deze viscositeitstheorie wil Weiss afrekenen met de lineaire redenering van oorzaak en gevolg die het westerse militaire denken domineert.

In het vijfde hoofdstuk bespreekt hij ten slotte de toekomst van de oorlog en maakt daarbij gebruik van zijn UWT en de viscositeitstheorie. Deze theorie maakt het mogelijk de variabelen van een gewapend conflict een waarde te geven zonder onder te gaan in een terminologie- discussie die meer verwart dan helderheid schept. Het onderscheid tussen de (onveranderlijke) aard van de oorlog en haar (veranderlijke) kenmerken in een bepaald tijds- gewricht is daarbij zijn beginpunt. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een polemologische beschouwing van de vraag of het mogelijk is te leven in een wereld zonder oorlog en wat daarvoor de voorwaarden zijn.

Een oordeel over *The New Art of War*
The New Art of War is een goed geschreven en gestructureerd boek

dat met recht gesitueerd kan worden in het domein van het militaire denken. Het is een inspiratiebron voor de krijgswetenschappen en voor de theorie over strategie- vorming. Het veelvuldig citeren van anderen die over eenzelfde onder- werp hebben geschreven geeft de beschouwingen een breed perspec- tief. Toch zijn er wel een aantal kanttekeningen te maken.

De filosofie van Sun Tzu berust volgens Weiss op twee aforismen: ken je vijand en ken jezelf en het onderwerpen van de vijand zonder te vechten is het summum van bekwaamheid. Op zich is dit juist, maar dit doet geen recht aan Sun Tzu's nalatenschap. *Sun's Art of War* is veel breder en zegt vooral ook wat het vechten inhoudt en hoe zich dit verhoudt in de politieke context. Zijn belangrijkste constatering is dat de veldheer ervan doordrongen moet zijn dat oorlogvoeren geen op zichzelf staande bezigheid is. Het moet een politiek doel dienen en zijn ingepast in een kader van politieke prioriteiten. Voor Sun Tzu was oorlogvoeren slechts een instrument en een veldheer had zich naar dit gegeven te schikken.

Bij Clausewitz wordt een klassieke fout gemaakt bij de interpretatie van de begrippen absolute en beperkte oorlog. Weliswaar is *Vom Kriege* niet voltooid en zou het nog grotendeels herzien moeten worden, toch kunnen we uit het voorliggende werk wel afleiden hoe Clausewitz' oorlogstheorie zou luiden. Dat is in elk geval niet wat Weiss beschrijft, namelijk dat de absolute oorlog gelijk te stellen is met de perfecte en ideale – en dus na te streven – oorlogsvorm. De absolute oorlog is bij Clausewitz een norm waarlangs alle oorlogen beoordeeld kunnen

worden. Een oorlog zal slechts zelden een absolute vorm aannemen, maar altijd worden beperkt door invloed van de politiek, door restricties in het gebruik van geweld en doordat hij menselijke en dus niet-rationele kenmerken heeft.

De vraag is of Weiss met zijn viscositeitstheorie de krijgswetenschappen een dienst bewijst. Oorlogvoeren is een praktische aangelegenheid, dus een goede oorlogstheorie moet praktisch kunnen worden toegepast. Met zijn theorie poogt Weiss vooral helderheid te scheppen bij de typering van conflicten en oorlogen, maar waarom de gangbare omschrijvingen zich daartoe niet zouden lenen zie ik niet. De uitvoerenden in de oorlogen zijn vooral gebaat bij toegankelijke theorieën en dat is de viscositeitstheorie zeker niet.

Mijn grootste bezwaar tegen het boek is dat het poogt een substituuat te zijn voor alle geschriften die de huidige oorlogstheorie vormen. Weiss wil met zijn UWT een pankaar antwoord te geven op alle theoretische vraagstukken. Maar daardoor wordt wel een enkelvoudig antwoord gegeven zonder dat andere mogelijkheden worden onderzocht. Dit wordt versterkt doordat er een synopsis van zijn UWT is opgenomen die onmiddellijk doet denken aan een checklist die afgewerkt moeten worden. En als iets dodelijk is voor de creativiteit en dus ook niet werkt binnen oorlogstheorieën, dan zijn dat checklists. Overigens is ook Clausewitz wars van algemeen geldende wetmatigheden en regels en dus van een positieve doctrine. Zijn theorie is eerder een verzameling van observaties die moeten leiden tot begrip van wat oorlog eigenlijk is. Toepassing is een zaak

van de genius die geacht wordt onder andere dat begrip te hebben.

Toch is *The New Art of War* een uitdagend boek dat de moeite waard is om gelezen en herlezen te worden. Het biedt zeker inspiratie voor eenieder die zich met het militair denken, met de ontwikkeling van oorlogstheorieën en met het onderwijs aan de hogere vorming bezighoudt. Ook hoeft niet direct het hele boek gelezen te worden; het lezen van delen is al vruchtbaar voor de gedachtenvorming. Ik beveel dit dan ook zeker aan, maar om nou te zeggen, is dit de nieuwe Sun Tzu? Nee, daarvoor is de UWT te onderontwikkeld en roept nog te veel vragen op. Ik verwacht ook niet dat iemand de oude Chinese meester ooit zal evenaren. ■

Ton de Munnik, kol der infanterie, b.d.

7 Seconds to Die

A Military Analysis of the Second Nagorno-Karabakh War and the Future of Warfighting

By John Antal

Havertown (Casemate Publishers) 2022

180 pages

ISBN 9781636241234

€ 23,-

On the first day of the second Nagorno-Karabakh War in 2020, the Azerbaijani military destroyed 50% of Armenian air defenses and 40% of its artillery with unmanned aerial systems. This happened in 15-20 minutes. During the following six weeks, more than a thousand

other Armenian military systems were likewise destroyed. Retired U.S. Army Colonel John Antal presents these striking facts in his book *7 Seconds to Die*, illuminating the importance of unmanned systems during the Nagorno-Karabakh war. Armenia had no choice but to

surrender to Azerbaijan's overwhelming use of Unmanned Aerial Vehicles (UAVs) and aerial loitering munitions (LMs) after only 44 days of fighting. In the first phase of the war, Azerbaijan successfully deceived, blinded, and destroyed critical elements of the Armenian defense network with UAVs. In the second phase, Azerbaijani forces took apart the Armenians' remaining ability to react with a deadly combination of precision fires, UAVs, and LMs. The Azeris often allowed these weapons to operate autonomously in predetermined 'strike zones,' resulting in rapid top attacks that were not slowed by human decision-making. This immobilized the Armenian defenders and frustrated counter-attacks because their electronic warfare and artillery units could not support

them. Finally, Azerbaijan's II Corps, supported by special forces, maneuvered to the geographic center of gravity – the hilltop city of Shusha. Once the Azerbaijanis seized Shusha, the Armenians surrendered. Colonel Antal clearly explains the results of combining reconnaissance and strike assets. The Azerbaijani effectively used video-equipped UAVs and LMs to enable sensor-shooter integration. They raised their situational awareness by video-recording strikes and used that footage to win the concurrent information battle. Armenia tried to deny their losses, but the Azeris simply uploaded video footage onto social media to prove their claim. Antal assesses that it will be nearly impossible in the future to hide in a battlespace. The author's solution to this predicament is to use unmanned systems that can jam UAV transmissions or act as decoys, and to use multi-spectrum camouflage to hide. He does not immediately offer a practical solution to this evident challenge. Also, his focus is clearly on tanks and large formations. Light infantry and special forces are sometimes overlooked in his analyses.

In the end, though, Antal does offer many valuable solutions. He draws many practical lessons from the 2020 conflict in the Caucasus. More than once, he mentions the common truth of fires without maneuver being indecisive, and maneuvers without fires being fatal. Most of his predictions, however, are based on groundbreaking research in artificial intelligence, metamaterials used as cloaking devices, and brain implants that enhance human cognitive abilities. Antal posits future wars will be fought at the speed of thought. While reading this, one would hope the author is wrong

because that future looks eerily like the one in the grim Terminator movies, where AI robots turn against humanity. His arguments, though, are compelling and valuable when contemplating the future of warfighting.

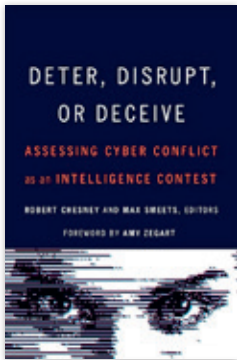
The author sometimes introduces terms that must be defined for the non-military reader. He also cites some tactics and techniques that are difficult for a general audience to comprehend, but 95% of his book suits every reader. Antal can describe a complex counter-UAV tactic in half a page, which is admirable. His breakdown of the Nagorno-Karabakh War is a real page-turner, without compromising his serious analysis.

How to create foresight and seize the initiative are Antal's most significant messages in his book. The reader will feel like they have been on a thought expedition, exploring the future of warfare. The book is clearly not just about the war in Nagorno-Karabakh or unmanned systems. The author's absorbing descriptions of the 2020 conflict in the Caucasus and other wars, some even from ancient times, enable the audience to clearly discern what factors lead to success in battle. Without outthinking an enemy, fighting the next war will be what a defeated Armenian soldier felt: 'We cannot hide, and we cannot fight back.' (p. 135).

Official Azeri data from Operation Iron Fist, as the Azerbaijani titled their invasion of Nagorno-Karabakh, has yet to be released. Antal is transparent about this early in the book, and the reader will feel this is fine. The book is carefully put together and has several maps, a thorough index and bibliography, and an appendix with research questions for further study. The

depth in which the author analyzes the war between Azerbaijan and Armenia and his insights into the future of warfighting are illuminating and beneficial for both policy-makers and military leaders. While Antal shows that Azerbaijan has a well-funded military and support from Turkey, it remains unclear what led Azerbaijani leadership to embrace this high-tech means of warfighting with such tactical deftness. It is also unsure why Armenia failed to adjust their tactics since the First Nagorno-Karabakh War in 1994, even though they got a taste of Azerbaijan's capabilities in the Four-Day War of 2016. There is the factor that Azerbaijan's main effort was assigned to II Corps, led by Major General Hikmet Mirzayev, who was only 44 years old at the time of the invasion. This might suggest that younger military leaders convinced their older superiors to transition their armed forces into a modern fighting force that embraced new technologies and tactics. NATO commanders and staff could learn about these new technologies in combat from the thorough analysis in *7 Seconds to Die*. John Antal asserts that 'the ability to see, decide and engage in multiple domains, and dominate the ones that matter during the decisive periods, is the essence of war in the 21st century' (p. 132). Antal also reminds the reader of the balance between humans and weapons on the battlefield when he quotes World War II U.S. General George S. Patton Jr.: 'Untutored courage is useless in the face of educated bullets.' (p. 32). ■

Lieutenant-Colonel Dave van Dijk, Royal Netherlands Marine Corps, master's degree candidate at the Naval Postgraduate School (USA/HDV)

Deter, Disrupt, or Deceive

Assessing Cyber Conflict as an Intelligence Contest
Door Robert Chesney en Max Smeets (red.)
Washington, D.C. (Georgetown University Press) 2023
336 blz.
ISBN 9781647123260
€ 37,-

De Russische inval in Oekraïne op 24 februari 2022 had niet alleen catastrofale gevolgen voor de bevolking van Oekraïne, maar veroorzaakte ook een *strategic shock* in het westerse veiligheidsdenken: het vredesdividend was duidelijk uitgeput. De inval veranderde ook het denken over cyberconflict en ‘cyberoorlog’. De verwachting was immers dat, na grootschalige cyberoperaties zoals Stuxnet in 2010, de Russische beïnvloeding van de Amerikaanse verkiezingen in 2016 of de NotPetya-aanval op Oekraïne in 2017, de eerstvolgende ‘oorlog’ een cyberconflict zou zijn.

Met de Russische inval, maar ook met de aanval van Hamas op Israël van 7 oktober 2023, werd duidelijk dat (statelijke) actoren bij een gewapend conflict uiteindelijk toch vertrouwen op kinetische middelen. Met de Russische invasie – waarbij primair het militaire instrument van macht werd gebruikt, ondersteund door economische, diplomatieke en

informatiemiddelen – lijkt het erop dat het conflict in cyberspace niet geëgend is voor oorlog.

Cyberwar is out

‘Cyberwar is out, but what is in?’, is dan ook de toepasselijke openingszin van het *edited volume Deter, Disrupt, or Deceive* onder regie van Robert Chesney en Max Smeets. Het duiden van aanvallen in of via cyberspace vormt een uitdaging. Cyberwetenschappers zijn er nog niet uit of operaties in het cyberdomein te analyseren zijn analoog aan operaties in het land-, zee- of luchtdomein, of – omdat cyberoperaties vooral onder het niveau van geweld plaatsvinden – dat het een soort informatie- of inlichtingenoperaties zijn. De centrale vraag van Chesney en Smeets haakt daarop aan: is het cyberconflict een *intelligence contest*, en zo niet, hoe is strategisch gedrag in cyberspace dan te duiden? De *intelligence contest* is te omschrijven als een strijd of competitie waarbij de staat moge-

lijkheden en middelen (*state craft*) aanwendt die belegd zijn bij de inlichtingendiensten (blz. 5). Denk daarbij aan de doctrine van Persistent Engagement van het Amerikaanse NSA/Cyber Command.¹ Joshua Rovner,² grondlegger van de *intelligence contest*-theorie kenschets vijf karakteristieken: (1) de *intelligence contest* is een politieke strijd voor de lange termijn, waarbij het verzamelen van meer en betere informatie een voordeel oplevert; (2) de verkregen informatie is een soort bibliotheek die je kunt uitbuiten indien dat opportuun is; (3) inlichtingenoperaties zijn te gebruiken om het moreel, de instituten en allianties van de opponent te ondermijnen; (4) de *intelligence contest* is in te zetten om de inlichtingencapaciteit van de opponent te saboteren; en (5) het is te gebruiken om inlichtingenmiddelen te prepositioneren, ofwel ‘it’s all about access’.³

Door meerdere lenzen

Deter, Disrupt, or Deceive biedt een platform om dit thema vanuit verschillende standpunten te beschouwen. Een daarvan is dat cyberconflict inderdaad een *intelligence contest* is. Rovner geeft dit helder aan en stelt dat het optreden in cyberspace een voortzetting is van eeuwenoud statelijk handelen op inlichtingenterrein. Een ander perspectief is dat operaties in cyberspace meer zijn dan enkel een *intelligence contest*. Cyberspaceoperaties hebben strategische implicaties voor de grondvesten en soevereiniteit van een staat, denk aan de eerdergenoemde Amerikaanse verkiezingen. Een derde lens stelt dat cyberacties strategische effecten kunnen hebben beneden het niveau van geweld. Hierbij zijn niet concepten als *coercion* of

1 Anoniem, ‘Verdediging door spionage’, *Militaire Spectator* 190 (2021) (7/8) 356-369; Michael Smits en Peter B.M.J. Pijpers, ‘Persistent Engagement. De nieuwe cyberstrategie voor Nederland?’, *Militaire Spectator* 191 (2022) (2) 76-89.

2 Joshua Rovner, ‘The Elements of an Intelligence Contest’, in: Robert Chesney en Max Smeets (red.), *Deter, Disrupt, or Deceive*, 19-21.

3 Anoniem, ‘All about access’, *Militaire Spectator* 191 (2022) (9) 464-475.

cyberwar van belang, maar gaat het om het uitbuiten van mogelijkheden, denk aan de cryptodiefstal van Noord-Korea of het stelen van intellectueel eigendom door China. Deze actie is te zien als een fait accompli en creëert tevens een internationale gedragsnorm, zeker als andere staten niet adequaat reageren. De laatste lens stelt dat alle voorgaande een grote omissie vertonen, namelijk het onderschatten van de niet-statelijke actoren in cyberspace. Zeker met de oorlog in Oekraïne in gedachten zijn groeperingen als Anonymous, maar bovenal ondernemingen zoals Elon Musks Starlink, Amazon AWS en Microsoft Azure niet weg te denken in cyberspace – niet in de laatste plaats omdat zij de hard- en software van cyberspace bezitten en controleren. Aangezien deze lenzen veelal het Amerikaanse perspectief belichten, bevat het boek ook drie casestudies over China, Rusland en het Verenigd Koninkrijk.

Discussie

In de discussie vallen drie aspecten op. Ten eerste: de discussie of het cyberconflict te zien is als een intelligence contest of niet, is geframed als een dichotomie tussen de inlichtingengemeenschap en de krijgsmacht. Sommige auteurs ageren hier terecht tegen. Inlichtingenoperaties en acties van de krijgsmacht volgen soortgelijke principes, sterker nog, inlichtingen zijn integraal onderdeel van een militaire operatie. Ten tweede: veel lenzen bezien acties in cyberspace primair vanuit de staat als primaire actor. Dit is wellicht correct in het zee-, land- en luchtdomein, maar dat denken is niet een-op-een te hanteren in cyberspace, daar zijn niet-statelijke actoren en dan met name de grote ICT-bedrijven vaak machtiger, invloedrijker en hebben meer controle dan de staat. Tot slot wordt onvoldoende rekening gehouden met de context van het conflict. In menig West-Europees

land is de krijgsmacht wettelijk niet bevoegd om, buiten het gewapende conflict, de vitale belangen van de staat te verdedigen. En gezien het leeuwendeel van de cyberoperaties onder het niveau van geweld plaatsvindt, zijn vaak alleen de inlichtingendiensten bevoegd om op te treden. Daar moeten we – zeker ook in Nederland – heel blij mee zijn, maar dat betekent niet dat cyberconflict een intelligence contest is.

Chesney en Smeets hebben met deze bundel niet tot doel gehad een oplossing te bieden in het discours, 'but to bring it to the surface, in a way that might advance mutual understanding' (blz. 273). Hierin zijn zij goed geslaagd, vooral omdat het boek duidelijk maakt dat de gekozen lenzen niet belangeloos zijn. ■

Kol dr. B.M.J. Pijpers, NLDA

Schrijft u een gastcolumn in de *Militaire Spectator*?

De redactie van de *Militaire Spectator* biedt lezers de mogelijkheid een gastcolumn te schrijven van maximaal duizend woorden. Het thema is vrij, maar moet passen in de formule van het tijdschrift. Een gastcolumn bevat een relevante boodschap voor de lezers, een gefundeerde eigen mening en juiste en verifieerbare feiten in een logisch opgebouwd betoog.

U kunt uw gastcolumn sturen naar de bureau-redactie (zie colofon) of aanbieden via de website. De redactie wacht uw bijdrage met belangstelling af.

De hoofdredacteur

